

Pak začal dědeček vyprávět. Ukázal mi horu, kde sídlily dřevěné panenky. Skály, jež skrývají poklad. Straň plnou čarovného kvítí, otisk čertova kopyta, rokli, kde straší. Mluvili jsme šeptem a ohlželi se zpátky. Trvalo to mnoho dní. Někdy se za řekou mihla rusalka. Blesklo stříbro pod kořeny buku. V soumraku zaržál lapkův kůň, ohnivý pes zavyl u cesty. Dědeček povídal a povídal. Jako by tušil, že i on brzy odejde ke svým dědkům, jako všichni, ať zůstali, či nezůstali. Že on, jeden z posledních, kteří věděli, nestačí předat svou zprávu o duši kraje. Tehdy jsem poprvé uviděl trpaslíka. Krčil se v oroseném kapradí a plaše nás pozoroval. Šli jsme blíž, ale on zmizel. Kapradí šeptalo v dešti. Neboť cesty nevedou jen prostorem. Stejně tolik jich vede časem.

Zdeněk Šmíd (Strašidla a krásné panny)

Permon - vládce horstva

Každé správné horstvo musí mít svého patrona, správce, ochránce i pána, zosobněného v nadčasové bytosti. Výjimečný charakter Krušnohoří stanovil osobitého šefa – Permona.

V Krušných horách odedávna žilo v hustých lesích plných divé zvěře mnoho skřítků, démonů, tajemných obyvatel lesa, vod i horstev, a především mnoho strážců podzemí, pokladů a dolů.

Při Ohři vládl strašlivý pán duchů Hans Heiling (česky Jan Svatoš), po němž se skály nad řekou Ohří (německy Eger) nazývají Svatošské (Hans-Heiling-Felsen). Ten je údajným synem říční víly Ohře či spíše Egery, zaslíbený tajným uměním a silám nezemským. Pověsti o něm připomínají nejen Goethova krále duchů Erlköniga, ale i faustovské legendy, bratry Grimmy, i bratry Mrštůky. Když se proti svému slibu chtěl oženit, temné síly jej potrestaly a zámek, který mu vystavěly, zkameněl. Hanse Heilinga odnesly do své říše. Dodnes prý v těch místech trpaslíci střeží poklad.

Podél břehů řek, říček, potoků a potůčků bývalo království divoženek, vodníků a další vodní havěti. Ve skalách za bývali zlí skřítkové skalníci, co zaváděli zbloudilé na ostré srázy a bavili se, když se nešťastníci dolů skáceli. V hustých lesích bývalo sídlo hejmonů, jejichž hýkání, hučení a výsměch se rozléhaly v temných nocích, a když se přidá jejich družka Meluzína, v divém ryku sviští celým krajem. Lesy bývaly plné zlomyslných skřítků, jež dovedli někdy pomáhat lidem čistého srdce a těm, kteří s nimi uměli mluvit a rozuměli jejich hádanám. V lesích a na pasekách, na opuštěných pláních i v rašelinistích, děsivali pocestné svým divokým rejem malincí a vousatí mechníci v dlouhých kápích, a vlasaté rozpustilé mechnice k tanci lákaly a rády poutníky zaváděly do míst, odkud nebylo návratu. Často se však stávalo, když někdo statečnost či lstivost osvědčil, že se z lesa vrátil bohatší, než když do něj vstoupil. Listí a hrubé kameny se na slunci měnily ve stříbro a drahé kameny.

V podzemí žili pidimužáci spravující a hlídající zemské poklady, hospodáři v sopkách a v pramenech, permoníci a permoni, přicházeli a mizeli ve štolách, jak se jim zachtělo. Oni byli strážci hlubin a nikdo nemohl nalézt žílu drahocenného kovu bez jejich vědomí. Říká se, že v podzemních slujích vyráběli divukrásné šperky poseté drahými kameny, pevné meče, které nikdy nikdo nezlomil, kopí jež nikdy neminula cíl. Kdo spatřil v podzemí permony, mohl si být jistý, že to setkání něco znamenalo, i když nepromluvili. Někdy se ani zjevit nepotřebovali. Když se dolem ozývalo jejich dupání, hlasy, či když kahance náhle zhasly, tak horníci vybíhali ze štol, opouštěli dílo a měli pravdu, něco se chystalo, o čemž permoníci závčas dávali vědět. Jindy zas, když havíři sfárali dolů, pracovali v takovém tichu, že nebyly slyšet úder mlátka o želízko, ani skála nezazvonila, až mysleli, že ohluchli. Pak poznali, že jim permoníci anebo sám vládce podzemních démonů naznačuje, že štola není nálezná, že všude je jen hlušina.

Permoníky si snad každý představuje jako drobné mužíky s vousy a kahanci, v perkytli a s kůží za pasem, ale permoni na Jáchymovsku rozhodně malí nebyli a už vůbec ne vladař dolů Permon. Snad proto, že v podzemí slovných hor si kovkopové představovali cosi větší-

ho. A tak se místo skřetů zrodil majestátní Berggeist, duch podzemí. Lidem se zjevuje v různých podobách. Jako mnich, havíř nebo postava v klobouku a v černém plášti, popisováno je i zjevení ve zvířecí podobě. Velikostí nejenže drobné permoníky převyšuje, ale i lidé jsou vedle něj jen drobotina. Permon je vlastně obr. Jeho krok je dunivý, kde se opře, skála padá, kde tancuje, země se třese, a jeho strašlivý smích v dolech burácí a nese se do dálky a do lesů. Někdy však se jen tak baví, laškuje s horníky, kahance zhasíná, k neřestem svádí, směje se jim a zase se s nimi vadí. Nedobré však je rozzlobit si tohoto démona doopravdy, jak se to podle pověstí nejednou přihodilo.

Významný renesančního muž Krušnohoří, Georgius Agricola, čerpal počátkem 16. století podklady pro své stěžejní dílo, které položilo základy moderního hornictví, úpravnictví, hutnictví a mineralogie, v bouřlivě se rozvíjejícím Jáchymově. Proto čtenáře u tohoto všestranně vzdělaného muže a velkého humanisty poněkud zaskočí skutečně vážně míněná zmínka o permonících. Najdeme ji v jeho díle z roku 1530 „Bermannus, sive de re metallica dialogus“ (Bermannus aneb rozmluva o hornictví), kde popisuje formou rozhovorů hornické poměry v Jáchymově. Agricola zde nazývá důlní skřítky daemones, a píše, že „... někdy havíře škádlí, jindy jim však škodí, takže se pak proto některé jámy musí opustit“. Víra v d'ábly, skřítky, permoníky i strašidla byla v této době ostatně všeobecná, věřil na ně i jáchymovský kazatel a kronikář Mathesius. V jáchymovské kronice jeho následovníků se dokonce dočteme, že roku 1607 „... v mlýně v Horním Žďáru se ukázalo se strašným rámusem a házením po lidech strašidlo a po třech týdnech se beze škody opět ztratilo.“

V roce 1981 pohltilo podzemí jáchymovskou benzinovou pumpu, v roce 2000 se propadla u bývalého Dolu Bratrství silnice, vedoucí k sedačkové lanovce na Klínovec. Ani komunistická SNB, ani polistopadová Policie nedokázaly odhalit, který z podzemských démonů to má vlastně na svědomí.

Tu a tam se objeví průduch do jáchymovského podzemí... Komu to přiřijeme?
(vlevo zmizela bouda pumpaře, vpravo se provětraly chodby Dolu Sen Boží)